

Priča i pokret- usvajanje leksičko-semantičkoga sloja teksta priče

Jurišić, Irna

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:423638>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja

IRNA JURIŠIĆ
ZAVRŠNI RAD

PRIČA I POKRET – USVAJANJE
LEKSIČKO-SEMANTIČKOGA SLOJA
TEKSTA PRIČE

Petrinja, rujan 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Petrinja

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Irna Jurišić

**Tema završnog rada: Priča i pokret – usvajanje leksičko-
semantičkoga sloja teksta priče**

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Vladimira Velički

**SURADNICA PRI IZRADI ZAVRŠNOG RADA: Božica
Vuić, prof.**

Petrinja, rujan 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	5
SUMMARY.....	6
1. UVOD.....	7
2. ANALIZA KNJIŽEVNOGA DJELA.....	8
2.1. Filološka analiza književnoga djela.....	8
3. DJEČJA KNJIŽEVNOST.....	8
3.1. Vrste dječje književnosti.....	9
3.1.1. Slikovnica.....	9
3.1.2. Dječja priča.....	10
3.2. Struktura priče kao književne vrste.....	11
4. GOVOR DJETETA I ČIMBENICI NJEGOVA RAZVOJA.....	12
4.1. Leksički razvoj djeteta od prve do sedme godine života.....	15
5. JEZIK.....	17
5.1. Semantika i njezina uloga u leksičkom razvoju djeteta.....	17
5.2. Pragmatika i njezina uloga u leksičkom razvoju djeteta.....	18
6. MEĐUOVISNOT GOVORA I MOTORIKE.....	18
6.1. Istraživanje važnosti povezanosti fine motorike s govorom.....	19
6.2. Suodnos govora i motorike u određenom razdoblju djetetova života.....	20
7. FUNKCIJA MALEŠNICA I IGARA S PRSTIMA.....	20
7.1. Logoritmičke igre za najmlađe.....	22
7.2. Logoritmičke pokretne igre.....	23
7.3. Igre prstićima za razvoj fine motorike.....	25
7.3.1. Vježba za razvoj kinestetičke osnove pokreta ruku.....	26

7.3.2. Igra sjena.....	26
7.3.3. Vježbe na ravnoj površini.....	27
8. UPOZNAVANJE SA ZNAČENJEM PISMA I TEKSTA.....	27
9. ČITANJE.....	28
9.1. Razumijevanje pri čitanju.....	28
9.2. Rekonstrukcija smisla prepričavanjem.....	29
9.3. Provjera razumijevanja smisla.....	29
10. PRIČANJE PRIČA.....	29
10.1. Kompetencije pripovjedača.....	30
10.2. Odabir priče.....	30
10.3. Izbor bajke i priče s obzirom na dob djeteta.....	30
10.4. Pretvorba priče za čitanje u priču za pričanje.....	32
10.4.1. Biranje teksta priče.....	31
10.4.2. Upamtiti priču.....	31
10.4.3. Stvoriti shemu.....	31
10.4.4. Pamćenje logike radnje.....	31
10.4.5. Prikazivanje gestama i pokretima.....	32
10.4.6. Stvoriti formule.....	33
10.4.7. Korištenje rituala.....	33
11. AKTIVNOSTI TEMELJENE NA POKRETU.....	33
11.1. Dječja potreba za pokretom.....	33
11.2. Aktivnosti temeljene na pokretu odgojiteljice Morene Ravnić.....	34
11.2.1. Ja znam što radim!.....	34
11.2.2. Izrazi emociju.....	35
12. PRIČE I SCENSKI IZRAZ.....	35
13. PRIMJER IZ METODIČKE PRAKSE – AKTIVNOST.....	37
ZAKLJUČAK.....	40
LITERATURA.....	41
PRILOZI.....	43

SAŽETAK

U prvom dijelu rada obrađuje se teorijski aspekt pričanja priče uz pokret i usvajanja leksičko-semantičkoga sloja teksta priče. Pričanjem priče ulazimo u raznovrsnu komunikaciju s djecom potičući ih da se što više govorno izražavaju. S obzirom da je djetetov uredan jezično-govorni razvoj temeljni preduvjet usvajanja vještine čitanja, a time i cjelovitoga razumijevanja teksta, u radu je opisan razvoj govora po dobi. Kao što se pokret može opisati govorom, tako se i riječi odnosno njihovo značenje mogu opisati pokretom. Dijete govor lakše usvaja kroz pokret i tako bolje razumije usmene sadržaje koji su prožeti istim. Interpretacija književnoga djela i scensko izražavanje spoj su govora i pokreta i to je primjeren način kojim djecu upoznajemo s književnim djelima i omogućavamo im da ih u potpunosti razumiju i dožive. Nakon usvojene vještine govora slijedi usvajanje vještine čitanja. Čitanje je složena vještina primanja pismenih informacija čiji je cilj razumijevanje pisane poruke. Da bi dijete moglo razumjeti napisano mora razumjeti glasovnu strukturu i abecedno načelo. Razumijevanje cjelovitoga teksta počinje prepoznavanjem značenja riječi, zatim rečenice te razmišljanjem o pročitanoj.

Da bi se provjerile teorijske pretpostavke opisana je aktivnost kao primjer iz metodičke prakse na temi usvajanja leksičko-semantičkoga sloja teksta priče kroz pričanje priče uz pokret. Da pokret daje novu dimenziju pričanju priče i bolji doživljaj ispričanoga, potvrđeno je u provedenoj aktivnosti.

Ključne riječi: djeca, pokret, pričanje, priča, razumijevanje

SUMMARY

The first of the paper deals with the theoretical aspect of storytelling with movement and the adoption of the lexical-semantic layer of story text. By telling the story, we enter into diverse communication with the children, encouraging them to express themselves as much as possible. Just as movement can be described by speech, so can words be described by motion. It is easier for a child to acquire speech through movement and thus to better understand oral content that is imbued with it. Processing literary work and stage expression that is a combination of speech and movement is a great way to introduce children to literary works and allow them to fully understand and experience them. Reading is a complex skill in receiving written information aimed at understanding a written message. In order for a child to understand what it has written, a child must understand the voice structure and the alphabetical principle. Understanding the full text begins with recognizing the meaning of the word, then the sentence, and thinking about the read.

To test the theoretical assumptions, the activity was described as an example from methodical practice on the topics of adopting a lexical-semantic syllable of story text through storytelling along the move. That the movement gives a new dimension to the story and better experience of the story is confirmed by proven activity.

Key words: children, movement, storytelling, story, understanding

1. UVOD

Dijete od prvih mjeseci života počinje svladavati vještine nužne za normalno funkcioniranje tijekom života. Usvajanje navedenih vještina ne može se preskakati, što znači da se određena vještina ne može svladati prije usvojene prethodne. Dijete u poticajnom okruženju već u prvim mjesecima sluša ono što mu se govori i pokušava razumjeti. Ono pokušava verbalno reagirati na poruke pokušavajući izreći riječi iako je to samo ispuštanje glasova dok se govor, kao vještina, ne svlada. U trenutku kad je svladalo vještinu govora, spremno je usvajati vještine čitanja i pisanja.

Činjenicu da se motorika razvija paralelno s govorom Posokhova (1999) tumači u svojoj knjizi opisujući razvoj govora i motorike u pojedinoj dobi. U podržavajućoj okolini punoj stimulansa, osim što se potiče razvoj intelektualnih sposobnosti, pa time i razvoj govora, potiče se i razvoj motorike postavljanjem različitih prepreka primjerenih dobi djeteta, davanjem predmeta različitih oblika i teksture. Tezu da su motorika i govor međusobno povezani, Posokhova (1999) potvrđuje ističući da ono dijete koje je ima razvijeniju motoriku, ima i razvijeniju vještinu govora. Igre s prstićima potiču razvoj fine motorike, a time i razvoj govora. Potičući izvođenje pokreta prstiju prilikom izgovaranja različitih stihova pomažemo djeci bolje razumijevanje izgovorenoga. Što su djetetovi prstići aktivniji, to se bolje ostvaruje njegov govorni, intelektualni i emotivni razvoj.

Dječje zanimanje za upoznavanje teksta i napisane poruke počinje u 3. godini života. Prije nego što svlada vještinu čitanja i razumijevanje pročitanoga, dijete mora svladati niz predvještina. Dijete počinje shvaćati da tekst nosi poruku, usvaja tehničke karakteristike pisma, uočava tekst u sklopu cjeline, zatim uočava pojedine riječi te kasnije uočava glasove unutar riječi. Andrešić (2010) navodi da je cilj čitanja razumijevanje pročitanoga. Razumijevanje pročitanoga se ne može ostvariti ukoliko dijete ne shvaća abecedno načelo i ne može dekodirati riječi, a nakon toga potrebno je svladavanje viših razina procesa razumijevanja.

Velički (2013) navodi da djeca govor povezuju s pokretom i na taj način ga lakše usvajaju. Aktivnosti temeljene na pokretu omogućuju djeci da istinski dožive sadržaj, bolje ga razumiju i uživaju u procesu. Da će djeca lakše shvatiti sadržaje ako su prožeti pokretom tumači i Vidović Schrieber (2015) koji navodi da je djeci potrebno kroz dramski izraz približiti tradicionalna književna djela koja su im nerazumljiva jer putem dramatizacije i kroz pokret istražuju i upoznaju svijet te imaju mogućnost izražavati se. Da djeci nedostaje pričanje priče uz pokret, dokazuje refleksija na provedenu aktivnost u kojoj su djeca sudjelovala s istinskim zanimanjem očekujući novi pokret čije značenje treba odgonetnuti, a time i usvojiti leksičko-semantički sloj teksta priče.

2. ANALIZA KNJIŽEVNOGA DJELA

Solar (2005) navodi elemente analize književnog djela: filološka analiza teksta i analiza strukture književnog djela, tj. teme, motiva, fabule, kompozicije, motivacije, pripovjedača i karaktera, izvantekstovnih odnosa te ideja i smisla književnog djela.

2.1. Filološka analiza književnog djela

Solar (2005) navodi utvrđivanje pravog teksta, utvrđivanje autorstva, datiranje djela i komentar kao postupke pripreme za analizu teksta koji se zajedničkim imenom nazivaju *filološka analiza teksta*. Solar (2005) navodi da je književnost neostvariva bez međusobnoga odnosa između autora, djela i publike te navodi čimbenike razumijevanja poruke književnoga djela. Tvrdi da čitalac mora u cijelosti razumjeti jezik kojim je napisano djelo, nužno je da razumije običaje, tradiciju i vjerovanja naroda kojem književno djelo pripada te da ima smisao za ritmičke i glazbene efekte korištene u djelu.

3. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Književna djela, tumače Crnković i Težak (2002), moguće je razvrstavati na dječju književnost, književnost za mlade odrasle i književnost za odrasle. Dječja književnost može imati i neknjiževne vrijednosti koje, Crnković i Težak (2002), navode kao moralno, vjersko odgojno djelovanje, poticanje dobrog ponašanja, dobrih međuljudskih odnosa te širenje različitih informacija iz različitih područja. Crnković i Težak (2002) navode da je dječja književnost namijenjena djeci te da se dječje poimanje svijeta, njihovi interesi i mogućnosti, razlikuju od odraslih. Iz tog razloga djeci ne može biti dostupno svako književno djelo. Crnković i Težak (2002) navode 3 čimbenika koji određuju književno djelo kao dječju knjigu. Prvi čimbenik je da je djelo napisao dječji pisac koji svjesno namjenjuje knjigu djeci, drugi čimbenik je da ju je izdao dječji nakladnik te treći čimbenik je taj da je knjiga na dječjim policama knjižnice i knjižare. Međutim, Crnković i Težak (2002) navode mogućnost da nije ispunjen niti jedan od 3 čimbenika, ali su djeca s vremenom knjigu prihvatila kao svoju.

3.1. Vrste dječje književnosti

Kao glavne vrste dječje književnosti, Crnković i Težak (2002) navode slikovnicu, priču, roman o djetinjstvu, dječji roman, dječju poeziju, a pod drugu skupinu navode roman o životinjama, basne, pustolovni roman, povijesni roman, biografska djela, putopise i znanstvenu fantastiku te su iznijeli presudnu razliku između te dvije skupine. Vrste iz prve skupine pripadaju pravoj dječjoj književnosti dok se vrste iz druge skupine smatraju graničnima.

3.1.1. Slikovnica

Solar (2010) navodi da je slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće i da se dijete počinje zanimati za nju već u 1. godini života. Ona je kombinacija likovnog jezika koji dijete ne mora učiti te književnog izraza čije je razumijevanje nužno postupno usvajati. Čačko (2000) i Stričević (2006) prema Šišnović (2011) tumače da kvalitetu slikovnice određuje mjera povezanosti ilustracije i teksta.

Što se tiče namjene, slikovnice mogu biti umjetničke ili poučne. Poučne ili informativne slikovnice pomažu djeci u upoznavanju životinjskog i biljnog svijeta, u upoznavanju okoline, različitih ljudskih djelatnosti itd., dok je kod umjetničkih slikovnica važno da čitatelj doživi svijet prikazan u slikovnici te da se uspostavi čitateljev odnos s istim. (Solar, 2005)

Hlevnjak (2000) prema Šišnović (2011) navode socijalizacijsku, iskustvenu, zabavnu i društvenu ulogu slikovnice. Čitajući slikovnicu zajedno s odraslima i vršnjacima, djeca jačaju prijateljstva, iznose mišljenja te usvajaju znanja. Kroz igru sa slikovnicom dijete razvija maštu, uči o svijetu te se navikava na njezinu upotrebu. Putem slikovnice društvo utječe na djecu prenoseći vrijednosti kao što su pravednost, iskrenost, povjerenje itd.

3.1.2. Dječja priča

Crnković i Težak (2002) opisuju priču kao glavnu i najobuhvatniju vrstu dječje književnosti dok Solar (1974) navodi da je „priča izlaganje događaja složenih u njihovu vremenskom slijedu.“ (Solar, 1974, str. 90) Parafrazirajući Aristotela, Solar (1974) povezuje priču, kao kraću proznu vrstu, s tragedijom, kao književni oblik, koje oponašaju zbilju i prikazuju događaje. Osim što priču povezuje s tragedijom, Solar (1974) priču povezuje i s mitom zbog zajedničkih obilježja nestvarnog, iracionalnog i pripadanja mašti. Crnković i Težak (2002) navode *čarobno* i bilo kakvo *odstupanje od stvarnosti* kao bitnim odrednicama priče. Crnković i Težak (2002) pojašnjavaju razlog zašto je priča toliko bliska djeci. Naime, dječja slika o svijetu se razlikuje od slike odraslih jer djeca bez dovoljno iskustva ne shvaćaju razliku između sadašnjosti, prošlosti i budućnosti, ne shvaćaju odnose vidljivog i nevidljivog te ne shvaćaju pojmove smrti, daljinu i blizinu itd. Iz tog razloga s lakoćom prihvaćaju čudesno bez ikakvog čuđenja i priču shvaćaju ozbiljno. Nadovezujući se na to, Solar (1974) suprotstavlja priču s istinom i navodi da priče služe kao sredstvo za obmanjivanje djece. Iako se priča pojavljuje u svakodnevnom razgovoru, Solar (1974) ističe da ona nije dio razgovora jer joj nije potreban sugovornik nego slušatelj. Način našeg govornog izlaganja i opisa događaje od presudne je važnosti hoće li se to smatram pričom ili ne. Izvjestimo li nekoga o nekom događaju navodeći sve važne detalje vezane za taj događaj, to se neće smatrati pričom, ali započnemo li uvod s opisom koji nagovještava da će se nešto dogoditi, to bi se smatralo pričom. Crnković i Težak (2002) govore kako se po postanku priča dijeli na narodnu i umjetničku. Narodna priča je priča stara koliko i jezik te se prenosila usmenim putem. Nije namijenjena djeci, ali je djeci prilagođavana. Umjetnička priča se razvila iz narodne na način da je postupno mijenjana unoseći nove elemente. Crnković i Težak (2002) navode mit, bajku, novelu, legendu i anegdotu kao vrste narodne priče.

Velički (2013) u svojoj knjizi ističe važnost pričanja priča navodeći ulogu priče i pripovjedača u leksičkom i spoznajnom razvoju djece. „Priče nude simboličku radnju koja odgovara našem unutarnjemu svijetu i ponovo djeluje na unutarnji svijet slušatelja, obogaćuje ga i nadopunjuje.“ (Velički, 2013, str. 38) Djeca predškolskog uzrasta, pa sve do 8 - 10 godine života, spoznaju svijet preko simboličkih radnji, a svoje spoznaje i dojmove prerađuju uz pomoć priča. Velički (2013) objašnjava da

priče nude materijal za obogaćivanje i građenje unutarnjeg svijeta predodžbi, a taj unutarnji svijet mogu podijeliti s drugima. Dok pričamo priču, ulazimo u raznovrsnu komunikaciju s djecom te ih potičemo na spontani govor. Potrebno je poticati dijete da samostalno priča pred skupinom jer na taj način potičemo maštu i daljnji djetetov slobodni izričaj. Šego (2009) ističe da je poželjno da odgojitelji u svom radu s djecom razgovaraju o knjigama, likovima i potiču na povezivanje priče s vlastitim životom. Dječje iskaze je potrebno nadopuniti, proširiti, obogatiti potpitanjima, objasniti itd. Predškolskoj djeci je teško izrečeno predočiti u slikama i najčešće shvaćaju one elemente koji odgovaraju njihovoj svakodnevnoj spoznaji. Prije pričanja priče, moguće nepoznate riječi potrebno je unaprijed objasniti. Priče imaju veliku ulogu u leksičkom razvoju djeteta jer bogate njegov rječnik te je poželjno već u prvim godinama čitati djetetu kako bi oponašalo riječi koje čuje. Velički (2013) tumači da je poželjno da se ista priča ispriča nekoliko puta s vremenskim razmakom ili, još bolje, da se nekoliko dana za redom priča ista priča. Djeca se nakon tjedan dana neće u potpunosti sjećati priče, ali je potrebno postavljati pitanja kod ponovljenog pričanja jer se na taj način se provjerava dječje razumijevanje ispričanog. (Velički, 2013) Cilj pričanja priča je dovesti dijete do samostalnog i potpunog jezičnog izričaja. Velički (2013) objašnjava da približavanjem priče na različite načine (slikom, pokretom, zvukom...) i svakodnevnim pričanjem priča nakon duljeg vremenskog perioda rezultirati će dječjim samostalnim i potpunim jezičnim izričajem.

3.2. Struktura književnoga djela

Strukturu književnog djela čine: tema, motiv, fabula, kompozicija, motivacija, pripovjedač i karakter, izvantekstovni odnosi te ideja i smisao. Važno je razumjeti tekst u cjelini jer djelomično razumijevanje ili razumijevanje samo nekog dijela teksta dovodi do nerazumijevanja poruke te ne ostavlja umjetnički doživljaj na čitaoca. (Solar, 2005)

Solar (2005) navodi činjenicu da je temu pojedinih djela teško točno odrediti i da je teško sve što je napisano svesti na jednu opću tvrdnju. Nadalje, tvrdi da se tema može razvrstavati na motive koje Solar (2005) tumači kao najmanje dijelove

književnog djela koji imaju svoja samostalna značenja. Solar (1974) fabulu tumači kao niz događaja opisanih kronološki od početka do kraja.

Kompozicija je, prema Solaru (2005), način na koji je djelo sastavljeno od nekih manjih dijelova koji su međusobno povezani dok *motivaciju* opisuje kao element analize književnih djela koji razmatra motive opisane u djelu i njihovo povezivanje u cjelinu.

Postoje različiti načini autorovog obraćanja publici. Solar (2005) navodi slučajeve kad se autor izravno obraća čitaocu i kad se obraća neizravno, a pri tome navodi da se pripovjedač ne izjednačava s autorom. Pripovjedač može biti neki lik u djelu ili lik koji se uvodi u početku djela koji je svjedok nekog događaja te isto tako se pripovjedač može prikazati kao lice koje je izvan svijeta romana. Solar (2005) tako navodi razliku između *pouzdanog pripovjedača*, koji sve zna i zauzima objektivan stav i *nepouzdanog pripovjedača*, koji činjenice iznosi subjektivno i čije je poznavanje događaja ograničeno na temelju vlastitog viđenja. U slučaju da se u djelu pretežno prikazuju psihičke osobine lika, tada se upotrebljava termin *karakter*. Tijekom analize karaktera sagledaju se psihičke osobine lika i nastoje se spoznati sredstva kojima je karakter prikazan.

Solar tvrdi da „bez poznavanja okolnosti nastanka nekog djela često nema nikakvih mogućnosti odnosno preduvjeta za njegovo razumijevanje.“ (Solar, 2005, str. 54) *Izvantekstovni odnosi* su poveznica književnog djela s kulturnom tradicijom nekog naroda, ali i s književnom tradicijom. Svako je književno djelo nastalo ugledajući se na slična književna djela koje oponaša ili kojima se suprotstavlja.

Solar (2005) tumači *ideju* kao osnovnu misao koja je prisutna, odnosno stav prema nečemu te isto tako kao poruku koju djelo predaje čitaocu. Kad čitalac u potpunosti razumije tekst i shvaća povezanost redaka, rečenica ili poglavlja tek tad može shvatiti smisao književnog djela.

4. GOVOR DJETETA I ČIMBENICI NJEGOVA RAZVOJA

„Razvoj dječjeg govora je veoma složeni i suptilan proces, koji se odvija pod utjecajem mnoštva različitih čimbenika. Govor je socijalni fenomen i njegov je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja.“ (Posokhova, 1999, str. 9) Šego (2009) navodi da dijete počinje komunicirati s okolinom već u majčinoj utrobi reagirajući pokretom na glasovne podražaje.

Poznati japanski pedagog Masaru Ibuka svojim eksperimentom dokazao je izravnu vezu između stimulativnog okruženja i razvoja govora. Nakon nekoliko mjeseci je pokazano da između dvije skupine novorođenčadi, onih koji su bili okruženi različitim stimulansima (jarke tapete, šareni strop, slušanje glazbe, prepreke itd.) i onih koji nisu bili izloženi nikakvim, ona djeca koja su imala stimulanse intelektualno su bili napredniji od druge skupine, a time im je i govor bio napredniji. (Posokhova, 1999)

Čudina - Obradović (2003) tumači da obitelj ima najveću ulogu u procesu razvoja govora kao i u procesu cjelovitog razvoja. Šego (2009) objašnjava da ona djeca s kojom odrasli više razgovaraju pokazuju veću govornu razvijenost. Međutim, ističe da izravno pučavanje i forsiranje u poticanju govornog razvoja rezultira djetetovom pasivnošću i nedruštvenošću. Šego (2009) tumači da rane jezične aktivnosti utječu na daljnje jezične sposobnosti te stoga ukoliko dijete nema poticajnu okolinu i nema prilike slušati govor teže će svladati vještinu čitanja. Veoma je važno da odrasli pravilno govore djetetu jer su oni veoma važan model po kojem dijete uči govoriti. Šego (2009) navodi biheviorističku teoriju prema kojoj dijete usvaja jezik svojim odgovaranjem na podražaje odraslih te putem oponašanja govornog modela i putem principa pokušaja i pogrešaka. Posokhova (1999) objašnjava da tijekom prvih godina života razvoj govora ovisi o govornom ponašanju odraslih te da se razumijevanje govora razvija putem uspostavljanja veza između izgovorenih riječi i predmeta koji okružuju dijete. Nije ispravno pogađati što dijete želi prema njegovim gestama i mimici. U trenutku kad dijete pokazuje što želi potrebno je zahtijevati da objasni što želi jer time potičemo dijete da se govorno izražava. Čudina - Obradović (2003) ističe da je od nužne je važnosti djetetu komentirati svaki događaj, opisivati sve što odrasla osoba radi ili što će raditi te ono što se može vidjeti. Potrebno je obraćati se djetetu gledajući ga u oči i smješkajući se jer na taj način dijete počinje primjećivati

roditelje i razlikovati ih od drugih osoba. Posokhova (1999) navodi da nije bitno što dijete ne razumije riječi koje mu upućujemo, nego je bitno što time stvaramo uvjete za govorni razvoj i stvaramo stimulacije za razvoj govora.

Velički (2011) tumači da se razvoj govora se može razmatrati u dva osnovna razdoblja: predverbalno (od rođenja do prve smislene riječi/rečenice) i verbalno (od prve smislene riječi/rečenice do automatizacije govora i dalje. Posokhova (1999) navodi da je u pripremnoj predverbalnoj fazi važno da majka emotivno izgovara kratke ritmične pjesmice različite jačine i visine glasa u svrhu aktivizacije djetetovog glasanja.

4.1. Faze razvoja govora od rođenja do 12 mjeseci (pripremni predverbalni period)

Posokhova (1999) razvoj govora u pripremnom predverbalnom periodu dijela na 4 faze. Prva faza razvoja govora, prema Posokhovej (1999), traje od rođenja do 8. tjedna (2. mjeseca) te je to faza fiziološkog krika i refleksivnog glasanja. Beba spontanim glasanjima odražava fiziološko i emotivno stanje te čini mnoštvo spontanih pokreta nogama, rukama i prstima. Iako se u ovoj fazi ne javljaju pravi govorni glasovi, ona je vrlo važna za cjelokupni govorni razvoj jer počinje stvaranje prvih, za govor, važnih segmenata senzomotoričkih živčanih veza. U ovoj fazi se javlja prvi socijalni osmijeh.

Posokhova (1999) tvrdi da druga faza razvoja govora traje od 8. do 20. tjedna (od 2. do 5. mjeseca) te je njeno obilježje pojava smijeha, gukanja i promjena krika. Dijete počinje ovladavati intonacijom tako da uspostavlja kontrolu nad izgovorom i slušanjem. Javlja se reagiranje na govor roditelja te beba na razne načine daje signale da je gladna, da ju nešto boli itd. Pokušava oponašati intonaciju odraslih izgovarajući kratke glasove. Od 12. tjedna javlja se početno gukanje kao reakcija na osmijeh i govor roditelja.

Posokhova (1999) navodi da treća faza razvoja govora traje od 16. -20. tjedna do 30. tjedna života (4-5. – 7,5. mjeseca) te se u toj fazi javljaju glasovne igre i brbljanje. Posokhova (1999) tumači da se javlja početno slogovno glasanje (maaa, baaa) nakon

čega se javlja slogovno brbljanje čije je obilježje ponavljanje slogova. Ova faza je od velike važnosti jer se javlja spajanje odvojenih glasova u glasovne sekvence na temelju kojih se gradi govor. (Posokhova, 1999) U fazi kad je dijete započelo slogovno brbljati, tumači Posokhova (1999), od velike je važnosti poticati djetetovo oponašanje govora, stvarati prilike za komuniciranje i tako poticati početno razumijevanje govora.

Posokhova (1999) u svojoj knjizi navodi četvrtu fazu razvoja govora koja traje od 20-25. do 50. tjedna (5-7,5. – 12,5. mjeseca) čije je obilježje aktivno slogovno brbljanje. Posokhova (1999) tumači da glasovi dječjeg brbljanja počinju podsjećati na prave glasove zbog kontroliranog ponavljanja istog sloga (ba-ba, ta-ta). „Brbljanje postaje socijalno – dijete aktivno brblja u igranju s odraslima, brbljanjem pokušava privući pozornost odrasle osobe, pruža ručice, igračke, pažljivo sluša ljudski govor.“ (Posokhova, 1999, str. 19) Dijete počinje razumjeti ljudski govor te svjesno reagira na jednostavnu uputu, na vlastito ime i na riječ „Ne!“ Nakon 8.-9. mjeseca dijete počinje spajati različite slogove i izgovara ih sa značenjem uz geste (npr. pa-pa kod odlaska). Posokhova (1999) ističe da je ova faza vrlo osjetljiva za razvoj govora jer je dijete posebno osjetljivo na usvajanje svih elemenata materinskog jezika. Razvoj govora se odvija putem svjesne glasovne reprodukcije, a ne isključivo putem imitacije.

4.2. Leksički razvoj djeteta od prve do sedme godine života

Andrešić (2010) navodi da je govor temeljni način komunikacije te da su preduvjeti za njegov razvoj dobro zdravlje, uredan sluh, uredno razvijeni govorni organi, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje. Razvoj govora je najintenzivniji do 3. godine života. Posokhova (1999) tumači da svako dijete, kao i svaka osoba, ima pasivan i aktivan rječnik. U pasivan rječnik ubrajaju se riječi koje dijete zna, ali ih ne upotrebljava u vlastitom govoru. Vrlo je važan opseg aktivnog rječnika odnosno broja riječi koje dijete razumije i koje koristi jer na temelju toga se procjenjuje mentalni razvoj. Posokhova (1999) tumači da se na temelju glasovne baze govora i razumijevanja javljaju se prve smislene riječi. Nakon što je dijete izgovorilo prvu smislenu riječ razvoj govora se prati prema broju riječi koje dijete koristi.

Jednogodišnje dijete koristi nekolicinu riječi, dvogodišnje 200-300, a trogodišnje 1500-2000 riječi. (Posokhova, 1999)

Andrešić (2010) tumači da dijete od 15. do 18. mjeseca života govori do 20 riječi, ponavlja riječi i fraze („pa-pa“, „daj piti“) te brbljanje postaje sličiti rečenicama. Dijete ima sposobnosti odgovarati na jednostavna pitanja te vokalizacijom, pokazivanjem i dodirivanjem tražiti što želi.

Posokhova (1999) navodi da se između 12. i 18. mjeseca govor sastoji od pojedinih imenica i glagola koje je dijete usvojilo iz govora odraslih ili stvorilo samo (npr. bi-bi, ku-ku). Andrešić (2010) navodi da dijete urednog jezično-govornog razvoja u dobi od 18 mjeseci do 2. godine života koristi oko 50 prepoznatljivih riječi, oponaša i imenuje zvukove životinja te ponavlja riječi koje čuje. Dijete je u stanju spajati dvije riječi u rečenicu, počinje koristiti zamjenice *ja, ti, moje* te na pitanja odgovara sa „da“ ili „ne“. Andrešić (2010) navodi da dijete uspješno imitira riječi i kretanje odraslih. „Tijekom prve godine života posebno se intenzivno razvija intonacijski element govora u povezanosti s emocijama, gestama i mimikom.“ (Posokhova, 1999, str. 20)

U dobi između 2. i 3. godine života, tumači Andrešić (2010), dijete spaja 2-3 riječi u rečenicu, postavlja jednostavna pitanja te odgovara na pitanja *tko, što* i *gdje*. Posokhova (1999) navodi da zbog intenzivnog razvoja razumijevanja razumije mnogo više nego što može samostalno izraziti riječima. Koristi imenice, glagole, pridjeve, zamjenice i priloge mjesta. Andrešić (2010) navodi da dijete počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme te da zna odnose: u, na, ispod, gore, dolje. Prema Posokhovej (1999), dijete od 2,5.-3. godine razumije kratke priče i bajke. Od 2. godine počinje interes za slikovnice te se uključuje u kraći dijalog.

Andrešić (2010) navodi da dijete u dobi od 3. do 4. godine koristi rečenicu od 3 do 4 riječi, priča kratke priče, opisuje događaje te reagira na složenije upute. Svoj govor prilagođava u razgovoru s mlađima, objašnjava kad ga sugovornik ne razumije te sudjeluje u dužem dijalogu. U stanju je slušati priče u trajanju od 10-tak minuta. U razgovoru s trogodišnjim djetetom koje je već naučilo govoriti, tumači Posokhova (1999), potrebno mu je postavljati jednostavna pitanja kao što su *tko, kako, gdje* i sl.

U dobi od 4 do 5 godina dijete priča duge priče, zanima ga značenje riječi te spaja od 4 do 6 riječi u rečenicu. Sve riječi izgovara gramatički pravilno i odgovara na pitanja *koliko* i *kako*. (Andrešić, 2010) Posokhova (1999) navodi da dijete od 4. godine razumije složene proširene rečenice te je usvojilo značenje većine gramatičkih kategorija koje koristi u vlastitom govoru.

Prema Andrešić (2010) dijete u dobi od 5 do 6 godina priča priče po redosljedu događaja pri čemu je izmiješana realnost i mašta. Poznaje pojmove danas, sutra, jučer, navečer i ujutro te poznaje odnose između uzroka i posljedica. Postoji interes za slova i brojeve koje zna imenovati te zna napisati svoje ime. Andrešić (2010) navodi da dijete nakon 5,5 godina može prepoznati prvi glas u riječima.

Dijete u dobi od 6 do 7 godina, tumači Andrešić (2010), lako koristi složene rečenične strukture, usvaja apstraktne pojmove, poznaje dane u tjednu te je u stanju svoj govor prilagoditi situacijama. Andrešić (2010) navodi da dijete počinje usvajati fonološku svjesnost, razumije vezu između slova i glasa te uslijed povećanog interesa za slova poznaje ista i počinje pisati.

Razvoj govora se nastavlja i u kasnijem predškolskom razdoblju, rječnik se i dalje bogati te dijete usvaja složenije gramatičke strukture. Tijekom ranog i predškolskog razdoblja stvara se temelj za ovladavanje vještinama čitanja i pisanja. (Posokhova, 1999)

5. JEZIK

Šego (2009) u svom radu navodi Ferdinanda de Sussurea koji tumači jezik kao organiziran sustav znakova, a govor kao praktičnu realizaciju jezika. Apel i Masterson (2004) navode da se jezik sastoji od 5 aspekata komunikacije koji uključuju sustav glasova (fonologiju), značenje riječi (semantiku), poredak i oblike riječi (sintaksu i morfologiju) te društvenu upotrebu jezika (pragmatiku). Dijete se putem jezika povezuje s drugima i izražava svoje potrebe, ali i odrasli putem njega mogu utjecati na dijete prenoseći mu životne vrijednosti i znanja.

5.1. Semantika i njezina uloga u leksičkom razvoju djeteta

Apel i Masterson (2004) tumače semantiku kao jezikoslovnu disciplinu koja istražuje značenja i odnose među riječima. Semantika utvrđuje značenja riječi i uspoređuje ih sa značenjima drugih pojedinih riječi (npr. dječak – muškarac). Već u ranom razdoblju razvoja dijete shvaća da se riječima mogu izraziti misli i ideje. Kad progovori, dijete koristi tek nekoliko vrsta riječi kojima raspravlja o radnjama, predmetima i traži pomoć. Djetetovo poznavanje riječi je u početku ograničeno, ali se tijekom prvih pet godina dramatično proširuje. Apel i Masterson (2004) navode da mnogi stručnjaci kao što su pedijatri, učitelji i odgojitelji procjenjuju rani stupanj razvoja jezika kroz djetetov stupanj usvojenosti razumijevanja značenja riječi.

5.2. Pragmatika i njezina uloga u leksičkom razvoju djeteta

Apel i Masterson (2004) navode da je pragmatika jezični sustav koji proučava načine uporabe jezika u različitim društvenim kontekstima. Autori (2004) ističu da je poznavanje glasova, značenja, poretka i oblikovanja riječi potupno besmisleno ako ne bismo to znanje iskoristili u komunikaciji s drugima. Dijete u prvih godina prati komunikaciju svojih bližnjih i dolazi do saznanja da ljudi komuniciraju iz različitih razloga, npr. kako bi postavljali pitanja, upozoravali, objašnjavali itd. Apel i Masterson (2004) navode da dijete postupno uči koje ponašanje je prikladno u razgovoru s drugima, npr. čeka svoj red, uspostavlja kontakt s očima itd. Dijete uči kako komunicirati u različitim kontekstima i stječe sposobnost kako govor prilagoditi sugovorniku.

6. Međuovisnost govora i motorike

Velički (2013) tumači da dijete usvaja govor angažirajući osjetila za sluh i uz pomoć govornih organa, tj. slušajući ga i govoreći. Određene znanstvene spoznaje govore o povezanosti govora i pokreta, odnosno o povezanosti ruku i govora. Velički (2013) objašnjava da ruke povezuju senzomotoriku i motoriku putem procesa opipavanja predmeta (taktilno) i ciljanim manipuliranjem njime (pokretom). Ova dvostruka funkcija ima značajnu ulogu jer dijete upoznaje svijet tako što ga dodiruje, a ne tako što ga imenuje. Velički (2013) navodi da se neuroni odgovorni za upravljanje

pokretom, osim što su odgovorni za razvoj oponašanja, nalaze u istoj zoni kao i moždane stanice zadužene za govor, pa je iz toga razloga važno govor i motoriku paralelno razvijati.

Posokhova (1999) navodi da stimuliranje fine motorike izravno utječe na govor. Institut za fiziologiju djece i adolescenata Akademije znanosti Rusije dokazali su da razina razvoja govora ovisi o stupnju formiranosti finih pokreta prstiju ruku.

„Tako je na temelju istraživanja velikog broja djece otkrivena sljedeća zakonitost: kada razvoj pokreta prstiju odgovara dobi, razvoj govora je također normalan. Kada razvoj finih pokreta zaostaje, razvoj govora također zaostaje, čak i onda kada je opća motorika dobro razvijena.“ (Posokhova, 1999, str. 42)

Posokhova (1999) tumači da je razvijanje fine motorike prstiju jedan od važnih dijelova govorne stimulacije. Stimuliranje prstića se može započeti nakon 6-7 mjeseci života bebe, tj. u sredini predverbalne faze. Stimulacija se odvija svakodnevno 2-3 minute putem blagog masiranja šake i svakog prstića. Pokreti se izvode nježno i oprezno, a nakon 9 mjeseci uvode se aktivne vježbe za prste ruku.

6.1. Istraživanje važnosti povezanosti fine motorike s govorom

Godinama unazad provedeno je mnogo istraživanja u svrhu razmatranja važnosti povezanosti fine motorike s govorom. Jedno od tih istraživanja je bilo na djeci podijeljenoj u tri skupine u dobi od 10 do 15 mjeseci. Sa svim trima skupinama svaki dan su provedene govorne vježbe u trajanju od dvije i pol minute. Za prvu skupinu to je bio jedini poticaj. Druga skupina je uz govorne vježbe 20 minuta provodila na podu u pokretu dok su s trećom skupinom provedene igre prstima uz stihove u trajanju od 20 minuta. Rezultati istraživanja su pokazali da je prva skupina imala najsporiju reakciju na glas odgojiteljice dok je druga skupina imala bržu reakciju te je uočeno oponašanje pojedinih glasova. Treća skupina je već nakon nekoliko dana reagirala na glas odgojiteljice i oponašala glasove u vrlo visokom postotku. Osim toga, primjenjivali su naučene pokrete prstima i onda kada to nitko nije tražio od njih. (Kolzowa, 1975 prema Velički, Katarinčić, 2011) Kolzowa je iz istraživanja izvela zaključak koji glasi:

„Kad govorimo o razdoblju pripreme za aktivni govor djeteta, ne smijemo uvažavati samo trening govornog aparata, već moramo misliti i na pokrete prstiju.“ (Kolzowa 1975, 647 prema Velički, Katarinčić, 2011, str. 21)

6.2. Suodnos govora i motorike u određenim razdobljima djetetova života

Velički i Katarinčić (2011) navode da se analizirajući razvoj govora i motorike kod djece može uočiti suodnos govora i motorike.

Između šestog i osmog mjeseca života dijete počinje izvoditi ritmičke pokrete rukama dok se u govoru javlja slogovno gukanje („ba-ba-ba“). Između osmog i desetog mjeseca dijete koristi jednostavne geste koje nose značenje, npr. mahanje dok se u govoru javljaju prve riječi koje nose značenje („pa-pa“). Motorika i govor se nadalje paralelno razvijaju te dijete počinje oponašati, dotad, nepoznate radnje i počinje govoriti riječi koje još nije znalo. Između jedanaestog i trinaestog mjeseca dijete signalizira prepoznavanje primjenu predmeta, a paralelno se u govoru javljaju riječi imenovanja („vau-vau“). (Velički, Katarinčić, 2011)

7. FUNKCIJA MALEŠNICA I IGARA PRSTIMA

Malešnice su pučke dječje pjesmice koje su stvorili odrasli za djecu, a prenose se usmenom predajom te su to su prvi tekstovi s kojima se dijete susreće. (Velički, Katarinčić, 2011) Velički i Katarinčić (2011) tumače da malešnice sadrže sve glasove koje djeca trebaju usvojiti i da svaka zemlja ima malešnice na svom jeziku, pa su iz tog razloga iste najprimjenjivije za poticanje razvoja dječjeg govora. Mnoge malešnice su nonsensne, imaju različit ritam, tempo, kombinaciju glasova i slogova, pa putem njih djeca usvajaju navedene elemente. Šego (2009) tumači da prije nego što dijete izgovori neku riječ treba svladati vještinu izgovora glasova i slogova pri čemu oponaša govorni model. Govorne igre se provode s djecom kako bi se potaknuo pravilan razvoj govora i kako bi se spriječila odstupanja u njegovu razvoju. Velički (2013) objašnjava da djeca izvode brojalice uz pokret koji im olakšava

razumijevanje sadržaja iste iako je djeci u najranijem djetinjstvu važno uživati u jezičnom ritmu i pokretu, a razumijevanje sadržaja brojalice je u drugom planu.

„Od kotača do kotača

Majka peče dva kolača

Iz devetih jajac-

Mimo teče zajac.

(Stavljamo šaku na šaku, naizmjenice lupkamo.)“

(Velički, Katarinčić, 2011, str. 40)

„Ovaj ide u lov

Ovaj nosi pušku

Ovaj jede krušku

Ovaj kaže: daj meni

Ovaj kaže: nedam tebi.

(Trljamo i uvrćemo jedan po jedan djetetov prstić počevši od palca.)“

(Igra s prstićima koju pamtim iz djetinjstva)

„Tašun, tašun, tanana,

I svilena marama

U marami šećera

Da mi _____ večera.

(U posljednji stih ubacimo djetetovo ime.)

(Plješćemo.)“

(Igra s prstićima koju pamtim iz djetinjstva)

7.1. LOGORITMIČKE IGRE ZA NAJMLAĐE

Herljević i Posokhova (2007) navode da su logoritmičke igre za najmlađe namijenjene djeci od rođenja do 3. godine, a služe za razvoj osjećaja za tempo, ritam, prostorne i slušne percepcije, razvoj govornog i motoričkog oponašanja te dijete njima vježba glasanje i izgovaranje riječi. Navedene igre mogu se provoditi s djecom s nedovoljno razvijenim govorom, te koja imaju slušne ili motoričke poteškoće.

Odrasli stimuliraju dijete tako da dodiruju djetetov trbuh, glavu te pokreću noge i ruke dok dijete leži ili je naslonjeno, a sve to uz ritam glasanja. Pokreti su sporiji i nježniji, a glasanje je afektivnije što je dijete manje ili što su poteškoće veće. Što je dijete starije to se njegovo aktivno sudjelovanje i samostalnost povećavaju, dok odrasli pružaju govorne i muzičke stimulacije.

ŽABA I RODA

„Žaba pjeva rega-rega!

Debela je pa se gega.

A kad vidi rodu,

onda bjež u vodu!“

(Herljević, Posokhova, 2007, str. 75)

„Djeca stoje u jednom redu, gegaju se lijevo-desno, a kad se pojavi „roda“, skoče u „vodu“ i čučnu. „Voda“ je nacrtana kredom na podu. Ako je dijete malo, majka ga ljulja u krilu lijevo-desno. Pri zadnjem stihu ga spušta na pod.“ (Herljević, Posokhova, 2007, str. 75)

MEDO JEDE JABUKU

„Baba-baba, baba-bu,

Medo jede jabuku!

Jabuka je kisela,

medo kaže: „Ne valja!“

(Herljević, Posokhova, 2007, str. 74)

„Dijete se gega prenoseći težinu s jedne noge na drugu. Kretnjom pokazuje kako medo jede jabuku, a zatim kako je odbacuje.“ (Herljević, Posokhova, 2007, str. 74)

7.2. LOGORITMIČKE POKRETNE IGRE

Herljević i Posokhova (2007) navode da su logoritmičke pokretne igre namijenjene djeci u dobi od 3 do 7 godina te da djeca njima usavršavaju točnost izvođenja pokreta, brzinu motoričke reakcije, spretnost, koordiniranost te usavršavaju aktivnu pažnju. Herljević i Posokhova (2007) tumače da navedene igre utječu na razvoj imaginacije, razmišljanja, pamćenja, socijalizacije te orijentacije i organizacije u prostoru.

Herljević i Posokhova (2007) tumače da se u ritmičkim pokretnim igrama aktivno koristi usmeni govor i to prilikom davanja verbalnih uputa i učenja pjesmica koje se koriste u igri pri čemu djeci objašnjavamo određene riječi, točnost izgovora glasova i uvježbavamo ritmičku strukturu. Putem dramatizacije, igrokaza i govorno-ritmičkih nastupa djeci dajemo priliku da se govorno izražavaju.

PAUK I MUHE

„Pletem, pletem mrežicu,
da ulovim mušicu.
Kad mušice pohvatam,
ja ih više ne puštam!“

(Herljević, Posokhova, 2007, str. 88)

„Jedno dijete je „pauk“, a ostala djeca su „muhe“. „Muhe“ lete okolo, glasajući se s „bzzzzzz“, a „pauk“ ih lovi. Prve dvije koje ulovi, drži za ruke, pa one dalje love druge mušice, a mreža postaje sve veća. Na kraju se sva djeca drže za ruke, a zadnje ulovljeno dijete postaje novi „pauk“. (Herljević, Posokhova, 2007, str. 88)

MACU BUDI KIŠA

„Djeca se uhvate u kolo. U sredini je jedno dijete koje se pravi da spava, a to je „maca“. Djeca pjevaju:

„Livada je velika,
zelena je trava,
a na travi mačkica, legla je i spava.“

Onda djeca s kažiprstima dodiruju „macu“ kao da pada kiša i pje

„Ta-pa, ta-pa, tap, tap, tap,
macu budi kiša,
hajde, maco, ustani
i ulovi miša!“

Dijete „miš“ kojeg je „maca“ ulovila, u novoj igri postaje „maca“.

(Herljević, Posokhova, 2007, str. 89)

7.3. Igre prstićima za razvoj fine motorike i govora

Osmanova (2010) tumači da nedovoljno razvijena fina motorika može uzrokovati poteškoće u usvajanju vještine pisanja te da igre i vježbe za razvoj fine motorike potiču razvoj govora, pažnju, slušnu i vizualnu percepciju te pamćenje.

Osmanova (2010) navodi sljedeće vježbe i igre za razvoj fine motorike:

1. „ Samomasaža prstiju, vanjske strane ruku i dlanova
2. Pokreti rukama za razvoj kinetičke komponente motoričkog čina
3. Vježbe za razvoj kinestetičke osnove pokreta ruku
4. Igra sjena
5. Vježbe stiskanja i otvaranja šaka za razvoj kinetičke osnove pokreta ruku
6. Imitacijske vježbe ruku
7. Vježbe na ravnoj površini
8. Sukcesivno dodirivanje prstiju na svakoj ruci posebno
9. Sukcesivno dodirivanje prstiju obiju ruku zajedno
10. Složeni pokreti izmjene položaja – gimnastika za prste pri usvajanju leksičkih tema
11. Vježbe za razvoj koordinacije ruku tijekom izvođenja istodobno organiziranih pokreta“

(Osmanova, 2010, str. 3)

7.3.1. Vježba za razvoj kinestetičke osnove pokreta ruku

KAKAV SUSRET!

„Stisnute šake dvije napravi,

Onda palčeve uspravi.

Desni palac – medenja,

Lijevi – vuk. Gric! Žvak!“

„(Stisnuti obje šake i uspraviti palčeve.)“

(Osmanova, 2010, str. 22)

Slika 1. Položaj prstiju (str.22)

7.3.2. Igra sjena

BAKA

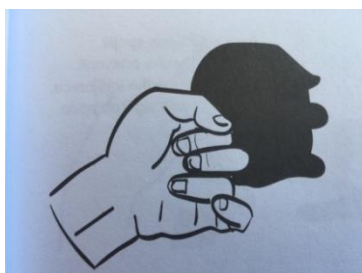
„Skaču unuci od sreće-

baka palačinke peče.

Sad prstiće svoje slažem

da vam ja pokažem.“

(Osmanova, 2010, str. 35)

Slika 2. Položaj prstiju (str. 35)

7.3.3. Vježbe na ravnoj površini

„Dlan na stol polažem,

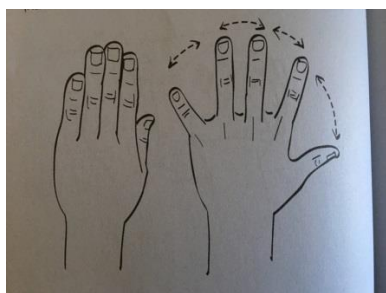
harmoniku slažem,

vješto svirati ja znam

Prste širim – skupljam.“

(„Ruke su na stolu dlanovima prema dolje. Širi i skuplja prste.“)

(Osmanova, 2010, str. 50)

Slika 3. Pokreti prstiju (str. 50)

8. UPOZNAVANJE SA ZNAČENJEM PISMA I TEKSTA

Čudina – Obradović (2002) navodi da dijete postupno povezuje tekst s govorom, porukom i značenjem u trenutku kad vidi da se odrasli ponašaju u skladu s porukom napisanog teksta. Čudina - Obradović (2002) predlaže da se prostori u vrtiću obogate raznovrsnim tekstovnim materijalima jer djetetova okruženost pisanim tekstom potiče razvoj predčitačke vještine razumijevanja značenja pisma i teksta. Čitajući djetetu slikovnicu, ono shvaća da riječi koje se izgovaraju ne idu „iz glave“ nego da su riječi zapisane te postupno povezuje tekst s govorom.

Svijest o pisanom jeziku u djeteta se javlja u 3. godini života. Dijete prvo uočava cjelovite riječi, pa tek onda prepoznaje izolirane riječi, glasove i slova. Nakon toga

usvaja znanja o smjeru pisanog teksta, pojmu riječi i slova te na kraju povezuje slova s glasom i povezuje glasove u riječima. (Čudina – Obradović, 1995)

9. ČITANJE

„Čitanje je složena vještina, bazirana na jezičnim sposobnostima i uključuje aktivaciju mnogih znanja i sposobnosti: jezično-govornih, vidnih, slušnih, spoznajnih.“ (Andrešić i sur., 2010, str. 64).

Cilj čitanja je razumijevanje pisane poruke, a da bi moglo razumjeti napisano, dijete mora uočiti grafem (slovo), povezati ga s fonemom (glasom), izdvojiti glasove u riječima, spojiti ih u smislenu cjelinu i razumjeti napisanu riječ. Temeljni preduvjet usvajanja predvještina čitanja i pisanja je djetetov uredan jezično-govorni razvoj kao i uredan razvoj pamćenja, pažnje, koncentracije te vizualne i auditivne percepcije. (Andrešić i sur., 2010, str. 65)

Čudina – Obradović (1995) tumači da dijete neće naučiti čitati ako ne razumije glasovnu strukturu riječi i ako ne može primijeniti abecedno pravilo. U tom slučaju dijete uči napamet oblik čitave riječi, a riječi koje još ne razumije pogađat će prema smislu rečenice.

9.1. RAZUMIJEVANJE PRI ČITANJU

Razumijevanje cjelovitog teksta nastaje na temelju prepoznavanja značenja riječi (leksički procesi), zatim prepoznavanja značenja rečenice (sintaktički procesi) te na kraju razmišljanja o napisanom radi razumijevanja pročitano.

9.2. Rekonstrukcija smisla prepričavanjem

Čudina-Obradović (2002) tumači da dijete najuspješnije uočava i razumije smisao na način da samostalno prepriča priču. Kao jednu od tehnika navodi živu priču: *prepričavanje pomoću modela*, a odvija se tako da:

1. „odrasli pročita priču
2. odrasli prepriča uz animaciju modela
3. dijete prepriča priču animirajući model“

(Čudina-Obradović, 2002, str. 144)

9.3. Provjera razumijevanja smisla

Čudina-Obradović (2002) navodi tehnike provjeravanja dječjeg razumijevanja smisla. Jedne od tehnika su :

1. Zahtijevati da nacrtaju pročitano (dogadjaj, detalj, lik)
2. Zamijeniti ključne riječi s neobičnim riječima i tražiti od djeteta da zaključí njihovo značenje, a zaključiti će ga prema smislu
3. Tražiti od djeteta da osmisli naslov za neki tekst

10. Pričanje priča

Čudina-Obradović (2004) tumači da nakon faze prepričavanja priča i nakon što su djeca svladala uobičajeni oblik priče može se prijeći na fazu pripovijedanja priče. Potrebno je djeci objasniti da je priču moguće izmisliti i da one nisu samo u knjigama, a kao podrška u procesu pripovijedanja i dosjećanja, Čudina-Obradović (2004) navodi *škrinjicu s uspomenu* kao jedno od pomagala. Naime, djeca stave u škrinjicu neki svoj predmet koji ih podsjeća na neki događaj i ispričaju svoju priču u trenutku kad ga izvade.

10.1. Kompetencije pripovjedača

Velički (2013) tumači da pripovjedač mora imati određene kompetencije kako bi priča bila kvalitetno ispričana. Pripovjedač će moći priču prenijeti djeci ukoliko voli istu i ako je ona postala dio njega.

Kompetentan pripovjedač često koristi ponavljanja i s djecom održava kontakt s očima. Prije početka pričanja okuplja djecu u krug kako bi postigao prisnu atmosferu. Kako bi djeca bolje razumjela radnju i njezin tijek, kompetentan pripovjedač koristi geste i mimiku. Tijekom pričanja priče uvažava vrjednote govorenog jezika, ne priča prebrzo, koristi različite boje glasa te jezik koji djeca razumiju. Od značajne je važnosti uključiti djecu u priču i nepoznate riječi unaprijed objasniti te umetnuti stanke.

10.2. Odabir priče

Velički (2013) navodi da odabir priče za pričanje nije lak jer utjecaj jedne priče na djecu iste dobi može biti različit. Kao temeljno polazište pri odabiru priče je da pripovjedač predoči svijet iz perspektive djeteta kako bi se djeca mogla uživjeti u priču i poistovjetiti se s njom. Temeljni kriterij za odabir priče je interes djeteta, zatim njegova dob, a na kraju i to da priča ima svojevrsnu vrijednost, tj. da ima pouku. (Velički, 2013)

10.3. Izbor bajke i priče s obzirom na dob djeteta

Prilikom odabira priča i bajki potrebno je poznavati karakteristike djece određene dobi. S četvrtom godinom starosti djeteta započinje tzv. „klasično vrijeme za pričanje bajki“. (Gunther, 2007, prema Velički, 2013, str. 54) Velički (2013) navodi da su za četverogodišnjake prikladne bajke koje će ih ohrabriti i u kojima su djeca junaci. Te bajke trebaju imati jasnu radnju koja ima jasan početak i kraj, moraju imati jedan motiv te nekoliko likova.

Velički (2013) objašnjava da su za petogodišnjake primjerene dulje priče koje se sastoje od više epizoda. Priča može sadržavati šaljive elemente i neobične obrate, a

glavni likovi su djeca i životinje. Vrlo je važna zaokruženost radnje i sretan završetak.

Velički (2013) tumači da bajke koje su primjerene šestogodišnjacima sadrže više osnovnih elemenata koji se međusobno isprepliću, a radnje se mogu odvijati paralelno i na različitim mjestima.

10.4. Pretvorba priče za čitanje u priču za pričanje

Velički (2013) navodi korake priliko pretvorbe priče za čitanje u priču za pričanje.

10.4.1. Biranje teksta priče

Velički (2013) tumači da je osnovno pravilo prilikom odabira priče izabrati priču koja nas je oduševila i koja je u skladu s pedagoškim, psihološkim i drugim stajalištima. Priča mora imati jasnu, zaokruženu i zatvorenu radnju kako bi mogla biti usmeno ispričana. Pripovjedač preuzima ili gledašte sveznajućeg pripovjedača, ili jednog lika, ili pripovijeda u prvome licu dok se u napisanoj priči izmjenjuju gledašta različitih likova. Velički (2013) savjetuje da se kod pričanja duljih tekstova koristi metoda kombiniranog pričanja i čitanja.

10.4.2. Upamtiti priču

Nakon pronalaska priče koju ćemo ispričati, drugi korak je upamtiti priču. Tekst priče se ne uči napamet nego se nastoji cjelovito doživjeti priču. Potrebno je razmisliti kako priču prilagoditi djeci i imati na umu osigurati dovoljno za moguća dječja pitanja i razgovor. (Velički, 2013)

10.4.3. Stvoriti shemu

Treći korak je stvoriti shemu. Velički (2013) tumači shemu kao apstraktan sustav pravila koji nam olakšava da priču zadržimo u sjećanju i reproduciramo konkretno tijekom radnje te da imamo pregled nad njome i da ju organiziramo.

10.4.4. Pamćenje logike radnje

Nakon stvaranja sheme slijedi pamćenje logike radnje u priči što čini četvrti korak. Tijek radnje se pamti u slikama što znači da u sebi stvaramo unutarnji film i pretačemo ga u riječi i geste. Dobre priče imaju unutarnju logiku radnje koju je nužno poštivati, a u slučaju nedostatka unutarnje logike možemo promijeniti tijek radnje. (Velički, 2013)

10.4.5. Prikazivanje gestama i pokretima

Velički (2013) kao peti korak navodi prikazivanje gestama za koje tumači da je puno više od svakodnevnog pričanja. Koristeći ih, pričanje priča prate znakovi što podrazumijeva neverbalno sporazumijevanje pripovjedača i slušatelja. Korištenje gesta, tj. pokreta ruku, nogu i cijelog tijela tijekom pričanja priče, pomaže u predočavanju radnje jer one prizivaju predodžbe na temelju čega se ostvaruje bolje razumijevanje slušanog. Djeca mogu razumjeti značenje pokreta prije nego što razumiju značenje riječi. Pričanje uz pomoć gesta je oblik audovizualnog predstavljanja priče. Gestovni znakovi nisu utvrđeni pravilom nego se prilagođavaju tijekom pripreme za pričanje priče, ali kad se jednom utvrde, mogu se ponavljati. Djeca lakše upamte geste ako ih se ponovi više puta. Velički (2013) navodi da je korištenje gesta od posebne važnosti prilikom pričanja bajki jer bajke same po sebi nisu prilagođene djeci zbog arhaičnih izraza, ali i zbog oskudnijeg rječnika djece. Koristeći geste, djeca stvaraju asocijacije na nepoznatu riječ što dovodi do razumijevanja značenja riječi. Velički (2013) tumači da dijete već od najranijeg djetinjstva govor povezuje s pokretom i na taj način ga lakše usvaja. Prikazivanje gestama bogati djetetov rječnik. Posokhova (1999) tumači da u fazi kad dijete usvaja riječi poželjno je da odrasla osoba paralelno s izgovaranjem riječi izvede i pokret vezan za nju, a zatim pomaže djetetu s izvođenjem pokreta te stimulira dijete da samo učini pokret.

Za gestovno prikazivanje potrebna je priprema. Velički (2013) savjetuje da se priča prvo ispriča bliskima ili znancima nekoliko puta prije nego što se pripovjedač opusti u pričanju. U fazi pripreme potrebno je da se geste izvode svjesnije i koncentriranije. Potrebno je paziti na koji način izvesti neki pokret i kad se izvođenje pokreta usavrši

tako da to ide tečno, pokrete možemo obogatiti. Poželjno bi bilo izvesti različite pokrete te odabrati one koji odgovaraju našim mogućnostima i koji su najprikladiji.

10.4.6. Stvoriti formule

Šesti korak je pronaći ili stvoriti formule. Mnoge bajke i priče imaju određene stihove ili pridjeve koji se ponavljaju i nazivaju se formulama. Formule su oni dijelovi priče koji se iščekuju i od velike su važnosti jer zadržavaju dječju pozornost i pružaju osjećaj sigurnosti. Formule potiču na zajedničko pričanje. Djeca moraju usmjeriti svoju pozornost na sadržaj priče i čekati one dijelove koji se ponavljaju te ih izgovaraju. Na taj način lakše slijede tijek priče i bolje ga razumiju. (Velički, 2013)

10.4.7. Korištenje rituala

Velički (2013) tumači važnost korištenja rituala u privlačenju dječje pozornosti te omogućavanju dječjeg prostora za govor i mjesta za aktivno slušanje. Pričanje pred skupinom djece može se započeti pjevanjem pjesmice na poznatu melodiju dok ih je u bajku moguće uvesti metodom zamišljanja. Djeca mogu zamišljati putovanje na letećem tepihu dok pripovjedač izgovara riječi umirujućim glasom. Priču je važno dovršiti, a djeca moraju dobiti jasan znak za kraj. Vrlo često kraj označavaju rečenice koje nagoviještaju sretan i dug život ili izriču kaznu za počinitelja zla.

11. AKTIVNOSTI NA TEMELJU POKRETA

Pokret se može pretvoriti u govor, odnosno, riječi se mogu opisati pokretom. Velički (2013) u svojoj knjizi navodi dvije verzije jedne od aktivnosti temeljene na pokretu. U prvoj verziji aktivnosti „Pričom do pokreta“ priča se obogaćuje pokretom na način da voditelj polako priča priču, a djeca pokretom pokazuju ono što su čula. U drugoj verziji voditelj pokazuje neku radnju ili dio priče, a djeca prepričavaju ono što su vidjela.

11.1. Dječja potreba za pokretom

Djeca imaju veliku potrebu za pokretom, upoznavanjem i otkrivanjem okoline koja ga okružuje. Uloga odgojitelja je omogućiti djeci različite prilike za kretanje, omogućiti da se izraze na svojstven način te da samostalno i samoinicijativno istražuju svoju okolinu i zakonitosti prirode.

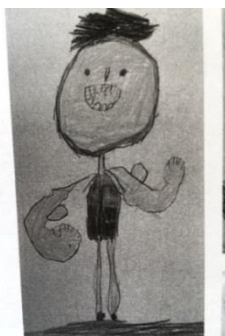
11.2. Aktivnosti temeljene na pokretu odgojiteljice Morene Ravnić

Uvidjevši veliku potrebu djece da se kreću te da su nezainteresirani za uobičajene stolno-manipulativne igre, odgojiteljica Morena Ravnić je osmislila niz aktivnosti koje se temelje na pokretu te je cijeli proces dokumentirala.

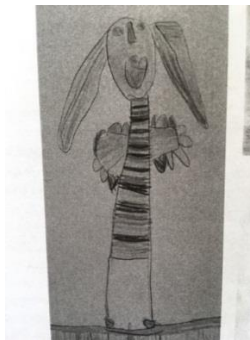
11.2.1. Ja znam što radim!

U ovoj aktivnosti djeca su se promatrala u velikom ogledalu i nacrtala sebe u raznim pokretima.

„ Nastali crteži pokazali su da su djeca itekako svjesna pokreta. Gotovo na svakom crtežu pokret je bio izrazito naglašen. Tu ne mislim samo na pokret ruku ili nogu, jer i lica su bila u pokretu. To znači da oči nisu bile „mrtve“, već su uhvaćene u kolutanju, a usnice nisu bile opuštene, već široko razmaknute.“ (Ravnić, 2015, str. 52)

Slika 5. Dječji crtež sebe (str. 52)

Slika 6. Dječji crtež sebe (str. 52)

11.2.2. Izrazi emociju

U ovoj aktivnosti svatko je imao priliku izrazom lica i pokretom izraziti željenu emociju, a ostali su pogađali o kojoj emociji se radi.

Slika 7. Izražavanje emocije (str. 72)

Jedan od komentara je bio: „Iznenadile su se. Mali konjić ih je iznenadio. Rekle su: „Baš je lijep!“ Vidjele su kako je lijep, kako ima lijepa krila. Zara se više iznenadila. Lana se prepala konja.“ (Ravnić, 2015, str. 72)

12. PRIČE I SCENSKI IZRAZ

Upoznavanje djece s tradicijskim književnim djelima pridonosi njihovom cjelokupnom razvoju i oplemenjuje život. Vidović Schreiber (2015) navodi kako bi djeca razumjela i doživjela usmeno stvaralaštvo potrebno im ga je približiti, a jedan od načina je dramatizacija tradicijskih pričanja. Kroz dramatizaciju dijete upoznaje svijet, istražuje i izražava svoja shvaćanja. Ivon (2010) prema Vidović Schreiber (2015) tumači da pričanje priča ili gledanje lutkarskih predstava može biti poticaj za igru jer će dijete oponašati lik iz književnog djela ili kazališne predstave te će na taj način istraživati vlastiti svijet.

„Pod pojmom dramatizacije podrazumijevamo obradu ili adaptaciju umjetničkog teksta i to na način da se cjelokupni sadržaj podijeli na uloge likova koji se u tom tekstu javljaju.“ (Stenzel, 1995, prema Vidović Schreiber, 2015, str. 3) Prije nego što se pristupi dramatizaciji potrebno je izabrati umjetničko djelo prikladno dječjoj dobi. Nakon toga slijedi sam proces dramatizacije. Utvrđuje se osnovna tema i ideja te se tekst prerađuje. Glibo (2000) prema Vidović Schreiber (2015) tumači da je preporučljivo da pripovjedač prepričava dijelove koji nisu toliko razumljivi.

Vidović (2015) navodi da je u fazi pripreme za scensko izražavanje nekog tradicijskog književnog djela poželjno organizirati aktivnosti kao npr. crtanje nadnaravnih bića, posjet muzeju te čitanje ili prepričavanje nekog djela.

13. PRIMJER IZ METODIČKE PRAKSE

Zbog potreba pisanja završnog rada provedena je aktivnost u dječjem vrtiću Petrinjčica u starijoj vrtićkoj skupini „Zmajići“ (6-7 godina) u prisustvu odgojiteljice Ivanke Licitar. Tema aktivnosti je pričanje priče „Najbogatiji vrabac na svijetu“ kroz pokret tako da je umjesto određenih riječi izveden pokret, a putem pitanja nakon priče provjereno jesu li djeca shvatila značenje pokreta, a time i riječi predstavljene određenim pokretom.

Aktivnost sam započela s motivacijskom igrom „Pogodi tko?“. Jedno dijete izvuče sliku osobe određenog zanimanja ili životinju te oponaša ono što je vidjelo na slici, a ostali pogađaju koga oponaša. Bile su slike kuhara, frizera, klokana i majmuna. Cilj igre je da djeca kroz pokret imitatora spoznaju o kome je riječ. Djeca nisu imala poteškoća sa shvaćanjem značenja pokreta, ali je dvoje djeci trebao poticaj pri smišljanju pokreta.

Zatim sam im postavila pitanja kao uvod u priču. Na pitanje „Zašto je lijepo dijeliti?“ djevojčica je odgovorila: „Lijepo je dijeliti jer se onda onaj s kime smo nešto podijelili osjeća lijepo.“

Slijedila je glavna aktivnost kroz koju sam uvidjela da su djeca jako zainteresirana jer sam im pružila novi oblik pričanja priče. Nakon ispričane priče postavila sam pitanja putem kojih sam dobila povratnu informaciju o usvojenosti leksičko – semantičkog sloja teksta priče. Od ukupno dvadeset šest pokreta, djeca su imala poteškoća sa shvaćanjem značenja triju pokreta. Upitavši djecu „Što je Čupavko napravio kad ih je gospodarica potjerala?“ došla sam do saznanja nisu shvatili značenje pokreta koji pokazuje da se Čupavko sakrio. Na pitanje „Što je Čupavko rekao vrapčićima kad su došli u sjenicu nakon što je on pojeo svu hranu?“ odgovorili su da je rekao da nije bilo nikakve hrane, ali nisu znali ponoviti pokret koji pokazuje

da im je Čupavko zatajio da je sve pojeo. Isto tako su imali poteškoća sa shvaćanje značenja pokreta koji pokazuje da crveni vagon ostaje na mjestu dok ostali vagoni odlaze. Ponavljanjem izvođenja ostalih trinaest pokreta uvidjela sam da su shvatili značenje istih, a time su shvatili i značenje riječi predstavljene određenim pokretom.

Nakon razgovora djecu usmjeravam prema stolovima s poticajima. U likovnom centru su imali mogućnost temperama naslikati najdraži dio priče. U centru za početno pisanje i čitanje imali su na raspolaganju polja sa slovima te su bacali kockicu nakon čega su izrekli riječ koja počinje slovom na koje su stali.

Drugi poticaj su kartice na kojima je određeno slovo i tri motiva te su stavili kvačicu na onaj motiv čiji izraz počinje s tim slovom na kartici.

U centru za matematiku ponudila sam vlak s plavim, crvenim, žutim i zelenim vagonima te kartice na kojima piše koliko vagona i kojih boja moraju nanizati.

Drugi poticaj su pahuljice od vate koje su hvatali pincetama i stavili u polje u onom broju koji piše na oblaku.

ZAKLJUČAK

Govor je vještina koju dijete ne uči, nego usvaja već od rođenja. Omogućujući stimulativnu okolinu i pružajući djetetu primjeren govorni model potičemo njegov govorni razvoj. Dijete lakše usvaja govor uz pomoć pokreta jer prije razumije značenje pokreta nego značenje riječi. Korištenje gesta, tj. pokreta ruku i tijela pomaže djeci bolje razumjeti nepoznate riječi i izraze te na taj način bogate rječnik. Govor je povezan s finom motorikom. Potrebno ih je paralelno razvijati jer dijete ima bolje razvijen govor ukoliko je fina motorika dobro razvijena. Veliku ulogu u govornom razvoju i razvoju fine motorike imaju govorne igre. Djeci je tijekom usvajanja i izgovaranja brojalice bitan pokret jer olakšava razumijevanje sadržaja i doprinosu užitku tijekom skandiranja. Govor je temeljni preduvjet za usvajanje vještine čitanja. Kad je dijete naučilo govoriti tada je spremno za učenje čitanja čiji proces počinje dekodiranjem grafema, tj. slova. Cilj čitanja je razumjeti pročitano, tj. usvojiti leksičko-semantički sloj teksta. One tekstove koje djeca ne razumiju potrebno je preoblikovati primjereno njihovoj dobi. Dramatizacija i scenski izraz su jedne od metoda kako djeci približiti književno djelo.

Da aktivnosti temeljene na pokretu omogućuju djeci da istinski dožive sadržaj i uživaju u procesu dokazuje refleksija na provedenu aktivnost iz koje sam zaključila da su djeca sa žarom slušala priču i sa zanimanjem očekivali sljedeći pokret te su davali do znanja da su razumjeli značenje pokreta, a time i riječi predstavljene tim pokretom. Riječi predstavljene onim pokretima čije značenje nisu shvatili nisu mogli ni odgonetnuti, ali to nije stvaralo poteškoće u cjelovitom razumijevanju priče jer su odgonetnuli većinu značenja pokreta.

LITERATURA

1. Andrešić, D. i sur. (2010). *Kako dijete govori?*. Buševac: Planet Zoe
2. Apel, K., Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. Godine*. Lekenik: Ostvarenje
3. Čudina – Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga
4. Čudina, M. (2004). *Kad kraljevna piše kraljeviću*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak
5. Čudina – Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Golden marketing
6. Osmanova, G. (2010). *150 igara s prstićima za razvoj fine motorike i govora : s pjesmicama na sve dječje teme*. Zagreb: Planet Zoe
7. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece – priručnik za roditelje*. Zagreb: Ostvarenje
8. Posokhova, I., Herljević, I. (2007). *Govor, ritam, pokret*. Lekenik: Ostvarenje
9. Ravnić, M. (2015). *Uhvati pokret : bilješke iz dnevnika odgajateljice refleksivne praktičarke*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Centar za istraživanje djetinjstva
10. Solar, M. (1974). *Ideja i priča – aspekti teorije proze*. Zagreb: Liber
11. Solar, M. (2005). *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
12. Težak, D., Crnković, M. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti – od početaka do 1995. Godine*. Zagreb: Znanje
13. Velički, V., Katarinčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa
14. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča – Povratak izgubljenom vremenu*. Zagreb: Alfa
15. Google Znalac na adresi <https://hrcak.srce.hr/file/188911> (15. 8. 2019.)
16. Hrčak – portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa na adresi <https://hrcak.srce.hr/165964> (4. 9. 2019.)

17. Hrčak – portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa na adresi <https://hrcak.srce.hr/124183> (3. 9. 2019.)

Prilog 1

Ime i prezime: Irna Jurišić

Dječji vrtić: *DV Petrinjčica*

Odgojitelj – mentor: Ivanka Licitar

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI

(Najbogatiji vrabac na svijetu, Eduard Petiša – pričanje priče uz pokret

Mjesto i vrijeme: Petrinja, 5.4.2019.

- Dobna skupina djece: ZMAJIĆI (6-7 god.)
- Vrsta djelatnosti: pričanje priče
- Odgojitelj – sustručnjak:
- Datum izvođenja: 5.4.2019.
- Tema/ područje/ djelatnost: Najbogatiji vrabac na svijetu / komunikacija s djecom/ pričanje priče uz pokret
- Zadaće (razvojne, integrativne):
 - Tjelesni i psihomotorni razvoj: slikanjem temeprama, kvačenjem kvačica i zahvaćanjem pahuljica od vate pincetama razvijaju finu motoriku
 - Socio – emocionalni razvoj: učenje moralnih vrijednosti kroz razgovor o važnosti dijeljenja i važnosti empatije
 - Spoznajni razvoj: nizanje određenog broja vagona određene boje, brojanje pahuljica i uočavanje veze između izraza riječi i pokreta koji ga opisuje
 - Govor i komunikacija: poticanje mišljenja, stavova i razgovor o priči
- Kontekstualni uvjeti
 - Socijalni: Aktivnost će započeti igrom „ Pogodi tko je to!“, a nakon toga će im postaviti uvodna pitanja. Zatim slijedi pričanje priče uz pokret. Putem uvodnih pitanja i kroz igru će saznati jesu li shvatili pokrete.
 - Prostorni: Podjela prostora na govorni centar, centar matematike i likovni centar. Osiguravanje dovoljne količine poticaja i materijala za svu djecu i mogućnost izbora igre.
 - Materijalni: U govornom centru podijeliti će kartice sa slovom i motivima te kvačice. Drugi poticaj će biti polja sa slovima. U likovnom centru će podijeliti tempere, a u centru za matematiku vlakice s vagonima različitih boja i kartice s uputama. Drugi poticaj će biti pahuljice od vate.
- Sredstva i pomagala: živa riječ studentice, pokreti

- Metode i metodički postupci: metoda razgovora, metoda, metoda pokazivanja, metoda usmenog izlaganja
- Planirani poticaji po centrima:
 - Likovni centar: (poticaj: temepré)
 - (igra: djeca će temperama slikat najdraži dio priče)
 - Centar za govor: (1. Poticaj: polja sa slovima)
 - (igra: djecaće bacat kockicu i izreć riječ koja počinje slovom na koje su stali)
 - (2. poticaj: kartice s motivima)
 - (igra:djeca će stavit kvačiću na onaj motiv čiji izraz počinje slovom koje je na kartici)
 - Centar matematike: (1. Poticaj: vlakić sa vagonima)
 - (igra: djeca će nizat onoliko vagona određenih boja koliko piše na kartici)
 - (2. poticaj: pahuljice od vate)
 - (igra: djeca će pahuljice hvatat pincetom i stavit onoliko pahuljica koliko piše na oblaku)

Planirane poticajne aktivnosti odgojitelja.

Podrška odgojiteljice i njeni savjeti za aktivnost.

- Artikulacija središnje aktivnosti i njezin slijed:

UVODNI DIO

Aktivnost ću započet tako što ćemo odigrat igru Tko je to? U posudi su slike mede, balerine, vojnik i ptice koje će neko dijete izvuć i oponašat, a ostala djeca će pogađat koga oponaša. Zatim slijede uvodna pitanja.

UVODNA PITANJA:

1. Dijelite li svoje stvari s drugima?
2. Što dijelite?
3. Što mislite kako se osjeća prijatelj kad nešto podijelite s njim, kako se vi osjećate?
4. Kako se osjećaš kad netko neželi podijelit nešto s tobom?
5. Zašto je lijepo dijelit s drugima?

6. Tko je pisac?

SREDIŠNJI DIO

Slijedi pričanje priče Najbogatiji vrabac na svijetu autora Eduarda Petiše. Pričanju ću dodati pokret tako što ću umjesto nekih riječi napraviti pokret koji će djeca morati prepoznati. Nakon priče ću postaviti pitanja i djeca će morati pokazati pokret koji sam izvela.

PITANJA NAKON PRIČE:

1. Koji vrabac na slici je Čupavko? Po čemu to znaju? Pokaži pokret!
2. Kako je bilo vrapčićima kad je stigla zima? Pokaži pokret!
3. Što je Čupavko napravio kad je stigao u sjenicu? Pokaži pokret!
4. Što je rekao ostalim vrapčićima kad su ga pitali je li bilo hrane? Pokaži pokret!
5. Što je Čupavko napravio kad ih je gospodarica potjerala iz sjenice? Pokaži pokret!
6. Što se dogodilo ujutro? Pokaži pokret!
7. Što je Čupavko radio na traci? Pokaži pokret!
8. Što se dogodilo Čupavku dok je jeo? Pokaži pokret!
9. Zašto je Čupavko postao tužan? Pokaži pokret!
10. Kako se Čupavko osjećao kad je bio sam u vagonu i kad se prejeo? Pokaži pokret!
11. Što je našao putem? Što je napravio s tim? Pokaži pokret!
12. Što je Čupavko na kraju shvatio?

ZAVRŠNI DIO

Nakon razgovora djecu usmjeravam prema stolovima gdje su aktivnosti. U likovnom centru ću im podijeliti tempere te će imati mogućnost naslikati najdraži dio priče. U centru za govor ću im podijeliti polja sa slovima te će bacati kockicu i izreći riječ koja počinje sa slovom na koje su stali. Drugi poticaj su kartice na kojima je određeno slovo i tri motiva te će staviti kvačicu na onaj motiv čiji izraz počinje s tim slovom. U centru za matematiku ću podijeliti vlak s plavim, crvenim, žutim i zelenim vagonima te kartice na kojima piše koliko i koje vagona moraju nanizati. Drugi poticaj su pahuljice od vate koje će hvatati pincetama i staviti onoliko pahuljica koliko piše na oblaku.

Prilog 2

Najbogatiji vrabac na svijetu, Eduard Petiška

Bili jednom četiri vrapčića koja se ni po čemu nisu razlikovala od drugih vrapčića osim Čupavka koji je imao raščupanu¹ glavicu i repić. Bilo im je jako hladno i poletjeli su u dvorište gdje su našli komadiće kruha. Čupavko je našao perez i pomislio: „Zašto bih perez podijelio s ostalim vrapčićima?!“ te ga je sam pojeo. Zatim je Čupavko stigao u sjenicu gdje je pojeo svu hranu. Kad su ga stali vrapčići upitali je li bilo hrane zatajio im je da je sve pojeo. Uto ih je gospodarica vidjela i potjerala iz dvorišta, a Čupavko se u bijegu uspio sakriti i ugrabiti jedno veliko zrno. Vrapčići su ga gledali i govorili: „Vidi Čupavka, sam jede tako veliki perez.“ Smračilo se i vrapčići su otišli spavati u gnijezdo. Ujutro ih je nešto probudilo te su poletjeli vidjeti što je to. Ugledali su kako žuti, plavi i zeleni vagoni odlaze, a crveni vagon ostaje na mjestu. U crvenom vagonu se pokretnom trakom utovarivala pšenica te su svi vrapčići, osim Čupavka, sletjeli na tlo gdje su ključali pšenicu koja je padala sa pokretne trake. Čupavko je pomislio: „Zar da kupim mrvice s poda?“ te je sletio na hrpu pšenice i ključao. Čupavko se približavao vagonu i najednom je upao u njega. Razveselio se kad je vidio gomilu žita i pomislio je: „Ja sam najbogatiji vrabac na svijetu!“ Čupavko je sam u zatvorenom vagonu ključao pšenicu, a ostali vrapčići su se najeli i počeli su se igrati. U jednom trenutku, Čupavko se najeo i trbuh mu je postao kao lopta. Osluškiavao je što vrapčići vani rade i uzviknuo je: Ja sam najbogatiji vrabac na svijetu“, ali ga nitko nije čuo. Čupavko je postao tužan i počeo je plakat. Najbogatiji vrabac na svijetu je ostao usamljen i bez prijatelja. Tako je Čupavko plakao jedno vrijeme dok radnik nije došao otvorio vagon. Čupavko je sretno izletio iz vagona i potražio vrapčiće. Na putu je našao mak kojeg je podijelio s prijateljima kad ih je našao te im je rekao: „Sretan sam što vas opet vidim i ljepše mi je s vama nego samom u vagonu ookraj gomile hrane.

¹ Umjesto izgovaranja riječi koje su podcrtane izveden je pokret

IZJAVA

Kojom ja, Irna Jurišić, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, odsjeka u Petrinji, kao autorica završnog rada pod naslovom *Priča i pokret – usvajanje leksičko – semantičkoga sloja teksta priče* izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom prof. Božice Vuić, suradnice mentora izv. prof. dr. sc. Vladimire Velički. Tuđe spoznaje, zaključke i teorije koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam u skladu s APA standardima za navođenje literature.

Studentica:

Irna Jurišić, 3. godina RPPO-a, Petrinja